

مطالعه ادبیات نظری مالی رفتاری در حسابداری و بازارهای مالی

سعید هوشمند^۱

عشرت نظام پور^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۰۵ تاریخ چاپ: ۱۴۰۱/۱۱/۲۶

چکیده

مالی رفتاری، چگونگی تفسیر افراد از اطلاعات برای اتخاذ تصمیمات سرمایه گذاری آگاهانه می باشد. به عبارت دیگر مالی رفتاری به دنبال تأثیر فرایندهای روانشناختی در تصمیم گیری است. علاوه بر آن مالی رفتاری را می توان پارادایمی دانست که با توجه به آن، بازارهای مالی با استفاده از مدل هایی مورد قرار می گیرند. مسائل رفتاری حسابداری در ابعاد طراحی استاندارد، تهیه صورت های مالی و حسابرسی پیش می آیند. تدوین کنندگان استانداردها تحت تاثیر عوامل انسانی به انتشار استانداردها می پردازند و در نهایت حسابرسان که نسبت به صورتهای مالی اظهار نظر مینمایند اساسا بر مبنای قضاوت های حرفه ای عمل مینمایند. اقتصاد رفتاری تأثیرات روانشناختی، شناختی، عاطفی، فرهنگی و اجتماعی را بر تصمیمات اقتصادی افراد، نهادها و موسسات بررسی کرده و پیامدهای آن برای تأمین سود و تخصیص منابع مورد قرار می دهد. همچنین اقتصاد رفتاری نشان می دهد که چگونه این تصمیمات از تصمیمات مبتنی بر تئوری کلاسیک اقتصادی متفاوت خواهد بود. (لین، ۲۰۱۲) اقتصاد رفتاری شامل نحوه تصمیم گیری در بازار و سازوکارهایی است که باعث انتخاب عمومی افراد می شود. در واقع اقتصاد رفتاری خصوصیات تصمیم گیرنده و سرمایه گذار را ثابت نمی کند و در مقابل تمرکز آن بر روی فرآیندهای غیرمتعادل، اقدامات بر اساس عوامل گوناگون با درجه عقلانیت محدود است که ممکن است افراد از تجربیات و تعاملات متفاوت در سطح جامعه خود جنبه های رفتاری گوناگونی را بیاموزند. هموارسازی و ساماندهی آموزش و در نتیجه سطح بالای تجمعی مهارتهای دانشی در جامعه ممکن است بر پیچیدگی و ابهامات در نظام اقتصادی کشور، به ویژه با توجه به رویکرد اقتصاد رفتاری تأثیر بگذارد.

واژه های کلیدی

مالی رفتاری، حسابداری رفتاری، بازارهای مالی

۱. دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس. (Saeed.hooshmand1368@gmail.com)

۲. عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس. (Nezampooreshrat@gmail.com)

مقدمه:

امروز بین سطح آموزش اقتصادی به ویژه مالی و بهره‌وری از اقتصاد واقعی یکی از موضوعات اصلی در بحث علمی در زمینه بسیاری از رویکردهای مختلف است. تقریباً غیرممکن است که علم اقتصاد جداگانه از رشته‌های دیگر مانند روانشناسی، رفتار انسان، فلسفه، اخلاق و غیره باشد. رویکرد مشترک این است که کلیه مولفه‌های سواد مالی بر اساس چارچوب‌های دانشی تعیین می‌شود؛ در مطالعات مختلف جمعیت، با توجه به این که آیا آنها نقدینگی مورد نیاز را برای زمان‌های دشوار ذخیره کرده‌اند یا اهداف برنامه‌ریزی بلندمدت را تعیین کرده‌اند یا مراقبت آنها از درآمد و بودجه اختصاص یافته به بازنشستگی به حالت‌های با سواد یا بی‌سواد طبقه‌بندی می‌شود. (بورودیچ، دپالزس، کارداش، کوزیک، ۲۰۱۰). همچنین سرمایه‌گذاری جمعیت در بازار سهام، آگاهی از اقدامات آنها و یا توزیع مناسب سرمایه‌گذاری در نظر گرفته شده است. تصمیم، فرایندی است که به انتخاب از میان گزینه‌های خاصی منجر می‌شود. انتخاب، فرایندی روانی و در حوزه اندیشه انسان است. افراد طی فرایندی با توجه به دامنه‌های اختیارات و گزینه‌های پیش‌رویشان قضاوت می‌کنند. تصمیم‌گیری و انتخاب در یک سیستم اقتصادی مهمترین رکن آن سیستم قلمداد می‌شود. در بازار سهام، سرمایه‌گذاران هر روز باید تصمیم‌های متعددی اتخاذ کنند که در نهایت روند حرکتی کل بازار را شکل می‌دهد؛ بنابراین کارایی یا ناکارایی بازار سهام به میزان زیادی متأثر از گونه‌ی تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران است. در بازارهای مالی، شرایط مبهم آتی و خطاهای شناختی که در روان انسان ریشه دارد، باعث می‌شود سرمایه‌گذاران مرتکب خطاهای سیستماتیک در شکل‌دهی انتظارات خود شوند.

تحقیقات رفتاری در حسابداری با تحقیقات انجام شده توسط اشتن و لیبی گسترش یافت (دیگن و آئمن، ۲۰۱۱). توسعه مباحث روانشناختی و تصمیم‌گیری رفتاری، سهم عمده‌ای در ظهور تحقیقات رفتاری در حسابداری داشته است. افزون بر این، گسترش تحقیقات رفتاری در سایر علوم مانند اقتصاد تجربی بر رشد تحقیقات رفتاری حسابداری مؤثر بوده است. هدف عمده این تحقیقات بررسی چگونگی تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان اطلاعات حسابداری و نیازهای اطلاعاتی آنان است. این تحقیقات علاوه بر بررسی حوزه فنی حسابداری، حوزه‌های روانشناسی و اجتماعی آن را نیز بررسی می‌کند. توجه روزافزون علوم مختلف، خصوصاً حسابداری بر تحقیقات رفتاری، کمبود منابع علمی و نوپای این تحقیقات در کشور بر لزوم توجه به این حوزه از تحقیقات حسابداری تأکید دارد.

این مقاله اهمیت نیاز برای داشتن توجه کافی به جنبه‌های رفتاری حسابداری از فرآیند توسعه تا کاربرد اطلاعات را نشان می‌دهد. این مسئله مهم است چون تحقیقات رفتاری مربوط به تصمیمات سرمایه‌گذاری اغلب بر جنبه‌های انسانی سرمایه‌گذاران و سهامداران مربوطه متمرکز هستند. در حقیقت اطلاعات استفاده شده توسط سرمایه‌گذاران و سهامداران بازارهای سرمایه برای گرفتن تصمیمات اقتصادی توسط حسابداران آماده می‌گردد و این حسابداران از قضاوت‌های حرفه‌ای خود برای تفسیر و اعمال استانداردهای حسابداری استفاده می‌کنند.

اهداف تحقیق:

- ۱- مطالعه ادبیات نظری دانش مالی رفتاری در حسابداری و بازارهای مالی
- ۲- پژوهش‌های تجربی دانش مالی رفتاری در حسابداری و بازارهای مالی
- ۳- نتایج حاصل از پژوهش‌های تجربی دانش مالی رفتاری در حسابداری و بازارهای مالی

روش تحقیق

این تحقیق یک مروری است که در مورد دانش مالی رفتاری در حسابداری و بازارهای مالی با مقالاتی که مرتبط با موضوع تحقیق بوده اند استفاده شده است.

۱ - مطالعه ادبیات نظری مالی رفتاری در حسابداری و بازارهای مالی

۱-۱ - تعریف مالی رفتاری:

مالی رفتاری که عموماً از آن به عنوان کاربرد روانشناسی در دانش مالی تعبیر می شود، بویژه پس از " ترکیدن حباب قیمتی سهام شرکتهای تکنولوژی" در مارس ۲۰۰۰، به یک موضوع روز تبدیل شده است. برای کسانی که نقش روانشناسی را در دانش مالی به عنوان یک عامل اثر گذار بر بازارهای اوراق بهادار و تصمیمات سرمایه گذاران بدیهی میدانند، قبول وجود تردید در مورد اعتبار مالی رفتاری دشوار است. ظهور پدیده هایی مثل حباب های قیمتی در بازار سهام، وجود نوسانات بیش از حد در قیمت سهام، واکنش بیشتر یا کمتر از اندازه سرمایه گذاران به اطلاعات جدید، در تقابل با نظریه بازار کارآی سرمایه قرار گرفته است. محققین با آزمون فرضیه های بسیاری، شواهدی را نشان می دهند که اصطلاحاً به آن بی قاعدگی های بازار سهام گفته می شود که شامل خلاف قاعده های بنیادی، خلاف قاعده های تکنیکی و خلاف قاعده های تقویمی است. (محمد حسین ودیعی - میثم صنوبری ۲۰۱۶).

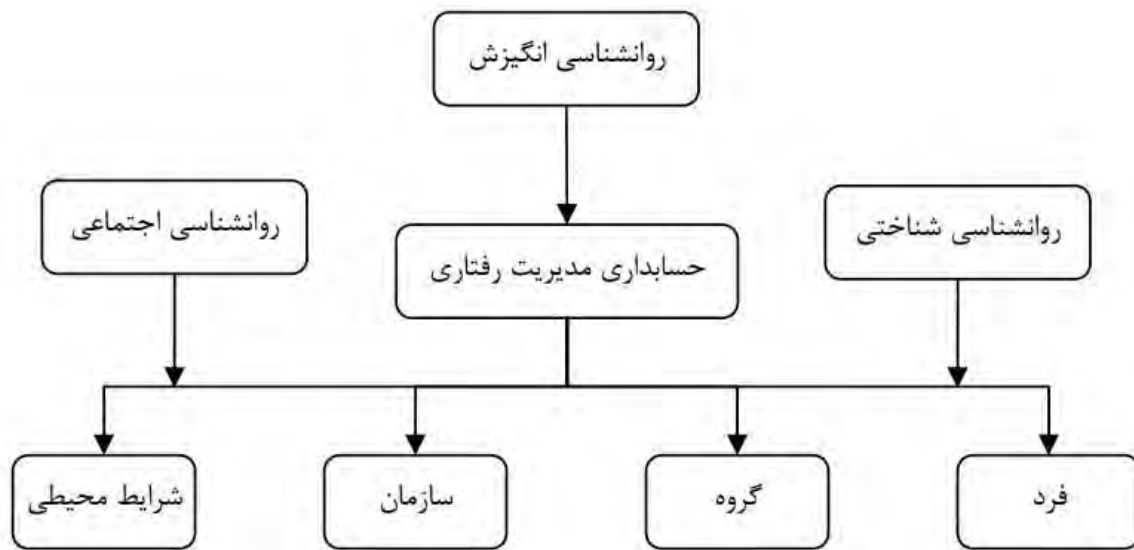
السن اظهار می دارد: مالی رفتاری به دنبال فهم و درک و پیش بینی نتایج حاصل از فرایندهای روان شناختی تصمیم گیری است. به اعتقاد لینتر، پارادایم مالی رفتاری عبارت است از: نحوه تفکر و واکنش انسان ها نسبت به اطلاعات، به منظور اخذ تصمیمات ساختاریافته. نیز در شرح مالی رفتاری می گوید: گاهی اوقات بر ای یافتن راه حل هایی در پاسخ به معماهای تجربی، الزم است این احتمال را بدهیم که برخی از عوامل اقتصادی، عمل نمی کنند. به طور کلی، می توان گفت: مالی رفتاری ترکیبی از اقتصاد کالسیک و مالی، با روان شناسی و علوم تصمیم گیری است که در پی توضیح و تشریح پدیده های غیر عادی مشاهده شده در حوزه مالی است. (فیروزه خانم یحیایی - یوب یغمائی علیشاه ۱۳۹۴)

مطالعات رفتاری انتظارات را به شیوهای واقعبینانه تعریف میکنند. شرایط مبهم آتی و اشتباهات شناختی که در روانشناسی انسان ریشه دارد، باعث میشود سرمایه گذاران اشتباهات سیستماتیک در شکل گیری انتظارات خود داشته باشند. در رویکرد رفتاری به مالی، دو اصل یعنی محدودیت در آریترایز و دیگری دخالت مسائل روانشناختی در رابطه با تصمیمگیری سرمایه گذاران وجود دارد و به همین علت احتمال خطای عامل اقتصادی وجود دارد. میالدیان، حسین - ضیایی پور، امیر (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان "تأثیر هوش هیجانی و سواد مالی بر رفتار مالی سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران" به بررسی تأثیر متغیرهای هوش هیجانی و سواد مالی بر رفتار مالی سرمایه گذاران که به عنوان سوگیری شناخته میشود را مورد سنجش قرار دادند. نتایج حاکی از آن است که در سطح خطای ۹٪ به صورت همزمان متغیرهای هوش هیجانی و سواد مالی بر رفتار مالی سرمایه گذاران تأثیر داشته اند. این تأثیر برای هوش هیجانی با ضریب منفی به مقدار ۳/۱۹۹ - برای متغیر سواد مالی با ضریب مثبت به مقدار ۳/۱۱۰ - می باشد پس از گرفتن قدر مطلق مشخص می شود که ضریب استاندارد تأثیر هوش هیجانی از سواد مالی بالاتر است و هوش هیجانی تأثیر بیشتری بر رفتار مالی سرمایه گذاران دارد. (زهرا بینشیان - فرهاد دهدار ۱۳۹۷)

۲-۱- تعریف حسابداری رفتاری:

در گذشته حسابداران صرفاً به اندازه گیری داراییها، تعهدات، درآمدها و هزینه ها و عملکرد گذشته شرکتها به منظور پیشبینی آینده، علاقه مند بودند. آنان این واقعیت را که عملکرد گذشته نتیجه رفتار گذشته افراد سازمان و فقط یکی از عواملی است که بر رفتار آینده تأثیر خواهد گذاشت، نادیده می‌گرفتند. همچنین از این موضوع که کنترل مؤثر یک سازمان باید از طریق انگیزش و کنترل رفتار، اهداف و روحیه افراد صورت گیرد، اغماض میشد. ضرورت توجه به این حوزه، از زمانی آغاز شد که مدیران و حسابداران حرفهای دریافتند، سیستمهای حسابداری و گزارشهای مالی تمامی اطلاعات مورد نیاز جهت تصمیم گیری را فراهم نمیکنند. اطلاعات مکمل اگرچه ضرورتاً ماهیت مالی ندارند ولی به درک تصمیم گیرندگان و افزایش محتوای اطلاعاتی صورتهای مالی کمک مینماید. از اینرو وارد شدن علوم رفتاری به حوزه حسابداری در بالندگی حرفه اهمیت زیادی داشته و اطلاعات جدیدی را برای حسابداران به ارمغان آورده است. آگاهی از ارتباط بین رفتار افراد و حسابداری، حسابداران را به ابزار جدیدی برای ارزیابی و حل مشکلات واحدهای تجاری تجهیز نموده است. (یونس نوبخت ۱۳۹۷). همگام با توسعه فن آوری، درک ما از فرآیند تصمیم گیری انسانی بهبود یافته، توان محاسباتی ما افزایش می یابد. در همین راستا، مالی عصبی به عنوان ابزاری سودمند، با هدف درک بهتر رفتارهای انسانی و کمک به پیش بینی آینده، مطرح گردیده است. در مالی عصبی، به منظور تحلیل بازارهای مالی، با بهره گیری از فن آوری و شبکه های عصبی به مشاهده و درک رفتارهای مبادلاتی افراد در بازار می پردازد. (فیروزه خانم یحیایی - یوب یغمائی علیشاه ۱۳۹۴)

روان شناسی شناختی فرآیندهای روانی است که فکر انسان نظیر توجه، دانش، قضاوت، تصمیم یادگیری را تحت تاثیر قرار می دهد. روان گیری و شناسی انگیزش، بررسی چهار فرآیند روانی می باشد که تداوم تلاش افراد بر رفتار انگیزش، مسیر، شدت و تاثیر می گذارند. روان شناسی اجتماعی متمرکز بر این رفتار افراد تحت تاثیر مطلب می باشد که چگونه ذهن و همچنین شامل درک متقابل محیط قرار می گیرد و نگرش ها، افراد (شرایط اجتماعی، مشارکت، نقش فرد) نفوذ اجتماعی، تعامل و روابط اجتماعی می باشد. بسیاری از سوالات آن بر تصمیم گیری شان می پردازیم. بسیاری از سوالات تحقیق حسابداری مدیریت رفتاری روی رفتار اشخاص متمرکز می شود که به تنهایی عمل می کنند. برای مثال برخی مطالعات شامل پردازش داده های افراد سیستم ها فراهم می شود است که توسط افراد و (رز، ۲۰۰۷). بطور کلی تحقیق روی رفتار تصمیم گیری افراد، نقش مهمی را در تحقیق حسابداری رفتاری به گزارش صورت تاریخی ایفا می کند. (شیلدز، ۲۰۰۷) نمود که نود درصد پژوهش های منتشر شده در تحقیقات حسابداری رفتاری از سال ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۷ رفتار اشخاص را بررسی کرده اند. پاسخ های بدست آمده شامل طیف متنوعی از نتایج قابل مشاهده نظیر تصمیمات سرمایه گذاری تا درک ذهنی تر مسائلی در سوگیری های ذهنی افراد می باشد. نظیر ابتکارات و تاثیر ادامه به تشریح کامل سوگیری های ذهنی افراد و آن بر تصمیم گیری شان می پردازیم. (هاشم نیکومرام - آرزو جلیلی ۱۳۹۱)

نمودگر ۱: عناصر حسابداری مدیریت رفتاری

۳-۱- تعریف بازارهای مالی:

بازارهای مالی از جمله نهادهای برگرفته از مؤلفه های یاد شده است که برجسته تر قابل بررسی و تأمل است بازاری که از منطق کارکردی و از رویکرد نظام مند و سیستمی در تعاملت برخوردار است و مأموریت اصلی انتقال وجوه در گروه های مختلف و بازیگر را برعهده دارد که بتواند از این طریق تأثیر متغیرهای محیطی را مدیریت نماید و اهداف متعدد در سطح بنگاه همان خلق ثروت و ارزش و در سطح جامعه انباشت سرمایه و رشد و توسعه اقتصادی پایدار را محقق سازد. از دیر باز، دولت‌ها نیازمند اعتبارات و وام قابل توجهی بوده اند. از قرن نوزدهم به بعد، دولت ها به طور سیستماتیک اقدام به تامین مالی مداخلت نظامی گسترده با صدور بدهی، اوراق دولتی و قرض و وام از بانک ها و واسطه های مالی کرده اند، فرایندی که در آن بخش مالی از اهمیت ویژه ای برخوردار است (نیل، ۱۹۹۰). دولت های وام گیرنده امروزه از قدرت زیادی برخوردارند و این در حالی است که امروزه گرایش آن ها به سمت هزینه های سرمایه گذاری و مدیریت کسری بودجه بوده است. به طور کلی، دولت های غربی در تعامل با پیشرفت های بازار های مالی عمل کرده اند. (الله شعبانی برزگر - فریدون رهنمای رودپشتی - میثم موسائی ۱۳۹۷)

زمانیکه مالی رفتاری در بین فعالان بازار توسعه یابد، سرمایه گذاران مزایای آن را خواهند دید و آنگاه انتظار می رود که درک نحوه تاثیر ابعاد روانشناختی سرمایه گذار بر پیامدهای سرمایه گذاری، بینش های جدیدی فراهم سازد. نتیجه مورد انتظار از برقراری ارتباط مناسب با "مالی رفتاری" برای مشاوران و مدیران پرتفوی است که یک مشاور می تواند متناسب با اهداف و تمایلات هر سرمایه گذار ایجاد نماید (اندریس، ۲۰۱۶). (محمد حسین ودیعی - میثم صنوبری ۲۰۱۶). این مقاله اهمیت نیاز برای داشتن توجه کافی به جنبه های رفتاری حسابداری از فرآیند توسعه تا کاربرد اطلاعات را نشان میدهد. این مسئله مهم است چون تحقیقات رفتاری مربوط به تصمیمات سرمایه گذاری اغلب بر جنبه های انسانی سرمایه گذاران و سهامداران مربوطه متمرکز هستند. در حقیقت اطلاعات استفاده شده توسط سرمایه گذاران و سهامداران

بازارهای سرمایه برای گرفتن تصمیمات اقتصادی توسط حسابداران آماده می‌گردد و این حسابداران از قضاوت‌های حرفه‌ای خود برای تفسیر و اعمال استانداردهای حسابداری استفاده می‌کنند. (مسلم نیلچی - اردشیر احمدیان ۲۰۱۶)

۲- پژوهش‌های تجربی مالی رفتاری در حسابداری و بازارهای مالی:

زندگی اقتصادی در بستری اجتماعی جریان دارد. تحقیقات جامعه‌شناسان که درباره‌ی رفتار اقتصادی است با ارزش می‌باشد ولی بسیار پراکنده است و اقتصاددانان نیز تحقیقاتشان غالباً به روابط بین متغیرهای اقتصادی منحصر می‌شود. به منظور درک و پیش‌بینی هر وجهی از زندگی اجتماعی، توجه به موضوعات اقتصادی ناگزیر مینمایند. وجوه غیر اقتصادی زندگی اجتماعی نیز به نوبه خود بر جنبه‌های اقتصادی آن اثر میگذارد به عنوان مثال با آگاهی از شرایط سیاسی جوامع مختلف امکان پیش‌بینی وقوع برخی از فعالیتهای اقتصادی در آنها میسر خواهد بود. در جوامع پیشرفته غربی، فعالیت‌های مالی، یکی از مشخصه‌های مهم نه تنها اقتصاد شرکتی، بلکه سیستم‌های سیاسی، رفاه و امنیت اجتماعی و فرهنگ عمومی می‌باشند. برای مثال، اقتصاد شرکتی از دیرباز به اعتبار الزام برای تامین مالی فرایند تولید و سرمایه‌گذاری وابسته بوده است. مطمئناً بدون هیچ سرمایه‌گذاری نمی‌توان امیدوی به تولید محصولات زیاد داشته باشیم. در ابتدا مجبوریم بر روی زمان و نیروی کار خود برای ایجاد ساختار سرمایه‌مولد سرمایه‌گذاری کنیم (الله شعبانی بزرگر - فریدون رهنمای رودپشتی - میثم موسائی ۱۳۹۷)

سرمایه‌گذاران می‌توانند از کاربردهای دانش "مالی رفتاری" در موقعیتهای خاص خود به طور گسترده‌ای بهره‌مند شوند. "مالی رفتاری" یک مفهوم نسبتاً جدید برای سرمایه‌گذاران و نیز مشاوران سرمایه‌گذاری است که گاه ممکن است در پذیرش و یا اعتبار آن تردید داشته باشند. افزون بر آن ممکن است مشاوران از طرح پرسش‌های روانشناسی از مشتریان خود برای پی بردن به تمایلات آنها، آگاه داشته باشند. مالی رفتاری که عموماً از آن به عنوان کاربرد روانشناسی در دانش مالی تعبیر می‌شود، بویژه پس از "ترکیدن حباب قیمتی سهام شرکت‌های تکنولوژی" در مارس ۲۰۰۰، به یک موضوع روز تبدیل شده است. برای کسانی که نقش روانشناسی را در دانش مالی به عنوان یک عامل اثرگذار بر بازارهای اوراق بهادار و تصمیمات سرمایه‌گذاران بدیهی میدانند، قبول وجود تردید در مورد اعتبار مالی رفتاری دشوار است. (محمد حسین ودیعی - میثم صنوبری ۲۰۱۶).

اختلاف در حال ظهور بین فرضیه بازار کارآمد و واقعیت، بینش عمیق‌تر متمرکز بر روانشناسی را به عنوان عامل مهمی در نظریه مالی تشویق کرده است. اقتصاد رفتاری تدوین شده است؛ یک شاخه جدید از نظریه که ترکیبی از دانش روانشناسی، جامعه‌شناسی و دیگر علوم اجتماعی است (باس، ۲۰۰۹). با توجه به ادغام دانش علمی مختلف، اقتصاد رفتاری بهتر ناهنجاری‌های بازار و رفتار مالی افراد را توضیح می‌دهد. فرضیه نظری بازار کارآمد معتقد است که سرمایه‌گذاران، در حال رقابت برای سود بزرگ، قیمت‌های منصفانه را تعیین می‌کنند. به منظور درک بهتر رفتار مالی فردی، نظریه رفتاری روانشناسی، جامعه‌شناسی و انسان‌شناسی اعمال می‌شود. یک بازار کارآمد با نظریه انتظارات منطقی همراه است، از جمله ارزیابی تمام اطلاعات مربوط به اموال. با این حال، اگر سرمایه‌گذاران غیر منطقی زیادی وجود داشته باشند و رفتار مالی آنها همبستگی نداشته باشد و معاملات آنها غیرقابل اعتماد باشد و بر قیمت‌ها تأثیر بگذارد، این مسئله ناشی از ارزیابی خیلی ضعیف تأثیر سرمایه‌گذاران نامناسب در بازار است. اگر سرمایه‌گذاران غیر منطقی باشند، تصمیمات مالی آنها قیمت‌ها را تعیین می‌کنند، گرچه ارزش‌داری‌های مالی را تغییر نمی‌دهند. در نتیجه، سرمایه‌گذاران منطقی می‌توانند دارایی‌های بسیار با ارزش را به فروش برسانند یا کم ارزش را خریداری کنند و بنابراین سود

بدست آورند تا زمانی که قیمت دارایی با ارزش آن همگرا باشد (برگ و جینجرنر ۲۰۱۰). (امیر حاجی صفی - فاطمه صدر ۱۳۹۹)

۳- نتایج حاصل از پژوهش های تجربی مالی رفتاری در حسابداری و بازارهای مالی:

در این مقاله حسابداری مدیریت رفتاری در قالب یک مدل مفهومی از دو سوی توسط تهیه کنندگان استفاده کنندگان اطلاعات یعنی حسابداران مدیریت و عمده اطلاعات یعنی مدیران تحت تاثیر عوامل و پژوهش حاضر تلقی می گردد که در نمودر شماره ۳ ملاحظیات رفتاری قرار دارد که بعنوان یافته های تبیین در ادامه بطور جامع بحث و ذیلا ارائه شده و خواهد شد به عبارت دیگر می توان حسابداری فرد، گروه، سازمان و شرایط محیطی تفکیک نمود. مدیریت را بر اساس مولفه های رفتاری در چهار حوزه حسابداری مدیریت رفتاری در حوزه فرد، روی یا پاسخ ویژگی های افراد به تنهایی و خصوصیات و افراد به مجموعه خاص از اطلاعات حسابداری، محرک مجموعه های مرتبط های مرتبط حسابداری و حسابداری متمرکز می شود. حسابداری مدیریت رفتاری در حوزه گروه، شامل بررسی فعالیت های تعداد کمی از افراد تحت عنوان اعضای گروه می باشد. تمرکز حسابداری مدیریت رفتاری در حوزه سازمان روی خصوصیات یک واحد سازمانی متمرکز می باشد که ممکن است با مرزهای قانونی یک شرکت یا بخشی از یک شرکت بزرگتر توصیف شود. حسابداری مدیریت نقش، شرایط محیطی (رفتاری در حوزه جامعه) بیان می کند. این مطالعات حسابداری را در جامعه جامعه می شامل انعکاس تاثیر متقابل حسابداری و باشد. تاثیر متقابل می تواند به شکل فشار بیرونی بر نقش حسابداری بر دنیای بیرونی باشد. از حسابداری و سوی دیگر برای بسط مدل حسابداری مدیریت رفتاری، تئوری های روان شناسی حاکم بر آن حائز اهمیت می باشد. (هاشم نیکومرام - آرزو جلیلی ۱۳۹۱)

بررسی گرایشهای موضوعی مقالات حسابداری رفتاری نشان داد که بیشترین تعداد مقالات، مربوط به حوزه حسابداری مالی است و حوزه های حسابرسی و حسابداری مدیریت در رتبه های بعدی قرار دارند. همچنین موضوع سیستمهای اطلاعاتی و مالیات هر کدام با یک مقاله کمترین میزان مقالات منتشر شده را به خود اختصاص داده است. نتایج این بخش از پژوهش با بیشتر پژوهشهای صورت گرفته در زمینه علم سنجی موضوعات مختلف حسابداری همخوانی دارد. به نظر میرسد دلیل انتخاب زیاد موضوعات حسابداری مالی رفتاری توسط پژوهشگران ناشی از تنوع موضوعی در این حوزه، تقاضای اطلاعاتی از سوی استفادهکنندگان اطلاعات، گوناگونی روشها و همچنین سهولت دسترسی به دادهها در این بخش باشد. (یونس نوبخت ۱۳۹۷)

متناسب با نتایج پژوهش می توان نین گزت که با در نظر گرفتن عوامل رفتاری و کلان اقتصادی حاکم بر بازارهای پولی و مالی تا پایان دوره پیش بینی میتوان شاهد رشد شاخص کل بورس و همچنین رشد قیمت دارایی های جایگزین آن بود. در این راستا باید به این موضوع توجه داشت که اگر از دیدگاه نظریه های موجود در ذیل مالی کالسیک به توصیف رفتارهای شبیه سازی شده در خ صوص رشد شاخص کل بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شود، ارائه دالیلی مبتنی بر رشد و توسعه اقتصادی و بهبود و رونق ف وای ک سب و کار در دوره موردبررسی مشهود خواهد بود؛ اما اگر این مبحث بر اساس دیدگاه مالی رفتاری مورد بحث و بررسی قرار گیرد، به وضوح نشان می دهد که اگر رویه بهبود و توسعه اقتصادی به روند کنونی خود ادامه دهد و تسریع نشود، نه تنها این زیرساختها در طول دوره موردبررسی استحکام بیشتری پیدا نمیکنند، بلکه تشدید عوامل رفتاری حاکم بر بازار، زمینه حرکت ناآگاهانه افراد به سمت هر یک از بازارهای پولی و مالی موجود را بیشازپیش تسهیل میکند. این امر به خودی خود زمینه حرکت بازار بورس به سمت

ناکارایی را فراهم می آورد؛ در نتیجه باید توجه داشت که نمی توان صرفاً رشد شاخص کل بورس اوراق بهادار که ناشی از جذب سرمایه افراد ناآگاه در بورس است را به بهبود زیرساختهای اقتصادی و افزایش جذابیت بازار سرمایه نسبت داد. ورود ناآگاهانه افراد به بازارهای پولی و مالی، ک سب سودها و همچنین زبانهای نامتعارف را برای آنان به همراه خواهد داشت که این امر به واسطه افزایش ناکارآمدی در این بازارها حادث میشود. وقوع ناکارآمدی در بازارهای پولی و مالی ب هواسطه حرکت های ناآگاهانه ی افراد یا به عبارتی هجوم لحظه ای و کوتاه مدت آنها به هر یک از این بازارها میتواند مسبب بروز بحرانهای اقتصادی برای دورههای آتی شود. (هومن پشوتنی زاده و همکاران ۱۳۹۹).

اقتصاد رفتاری تاثیر روانشناسی و علوم اقتصادی را به منظور کشف دلایل اساسی راه حل های نامعقول هزینه های سرمایه گذاری، قرض گرفتن و صرفه جویی ترکیب می کند. اقتصاد رفتاری با یکی از مفاهیم اقتصاد متعارف مخالف است که بیانگر آن است که انسان منطقی است و همه تصمیمات مالی را پس از اینکه همه مسائل را کامل در نظر گرفت، اتخاذ می کند. نظریه اقتصادی، توضیح تصمیمات انسانی در بازار، به انگیزه های روحی اشاره دارد. نظریه پردازان رفتاری استدلال می کنند که تصمیم گیری های انسانی لزوماً بر مبنای مادی یا منطقی نیست؛ اغلب یک فرد فقط به دنبال سنت های خاص است و یا برای جلوگیری از خطر و مشکلات تالش می کند. حامیان نظریه دیدگاه، نسبت به نظریه رفتاری، استدلال می کنند که رفتار انسانی اغلب با تمایل ثابت برای اجتناب از دست دادن به جای تمایل به تولید درآمد تعیین می شود. عقلانیت سازگار در اقتصاد بازار فعلی به طور فزاینده ای مشخص می شود. رفتار عقلانی یک نهاد اقتصادی، از جمله فعالیت های اقتصادی، به هدف بحث و جدل بی پایان در میان فالفه، روانشناسان، اقتصاددانان و جامعه شناسان تبدیل شده است. (امیر حاجی صفی - فاطمه صدر ۱۳۹۹)

منابع

- ۱- (امیر حاجی صفی - فاطمه صدر ۱۳۹۹) و بررسی نقش نظام آموزشی در شناسایی رویکرد اقتصاد رفتاری مبتنی بر عقلانیت اقتصادی
- ۲- (هومن پشوتنی زاده و همکاران ۱۳۹۹). شبیه سازی الگوی تأثیرات عوامل رفتاری و کلان اقتصادی بر شاخص کل بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از رویکرد پویایی شناسی سیستمی
- ۳- (یونس نوبخت ۱۳۹۷) علم سنجی پژوهشهای حسابداری رفتاری در ایران
- ۴- (هاشم نیکومرام - آرزو جلیلی ۱۳۹۱) مدلی مفهومی برای حسابداری مدیریت رفتاری
- ۵- خرازی، کمال، حجازی، الهه، روان شناسی شناختی، چاپ دوم، انتشارات سمت حسابداری ۱۳۹۰
- ۶- رویکرد نوآوری، ارزش آفرینی و مدیریت رفتاری، رهنمای رودپشتی، فریدون. چاپ اول، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی، کاربردی، (۱۳۸۸)
- ۷- مشیری، اسمعیل، جلیلی، آرزو، حسابگری ذهنی: چالشی نو بر مدل های کلاسیک مجله علمی پژوهشی حسابداری مدیریت مالی، مدیریت شماره پاییز
- ۸- (محمد حسین ودیعی - میثم صنوبری ۲۰۱۶). نقش دانش مالی رفتاری در حسابداری
- ۹- (زهرا بینشیان - فرهاد دهمدار ۱۳۹۷) ارائه مدل رابطه هوش مالی با گرایشهای رفتاری و اثر آنها در تصمیمات سرمایه گذاری بر اساس نظریه رفتار برنامه ریزی شده
- ۱۰- (مسلم نیلچی - اردشیر احمدیان ۲۰۱۶) نقش حسابداری در مالی رفتاری

۱۱- (فیروزه خانم یحیایی - یوب یغمائی علیشاه ۱۳۹۴) تحلیل مالی رفتاری و مالی عصبی

1. Atkinson, A. and Messy, F. (2012). Measuring Financial Literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE)
2. Bayer, Patrick, B. Douglas Bernheim, and John Karl Scholz. 2009. The Effects of Financial Education in the Workplace: Evidence from a Survey of Employers. *Economic Inquiry*, 47(4): 605-624
3. Berg and Gigerenzer (2010) "As-if behavioral economics: Neoclassical economics in disguise?", MPRA Paper No. 26586.
4. Borodich, S., Deplazes, S., Kardash, N., and Kovzik, A. (2010). Comparative analysis of the levels of financial literacy among students
5. Buss, D. M. (2009) "How Can Evolutionary Psychology Successfully Explain Personality and Individual Differences?", *Perspectives on Psychological Science*, 4(4), 359-366.
6. Conway, B. (2011). Wall Street's need for trading speed: The nanosecond age. *The Wall Street Journal*. JUN 14
7. De Luca, M., Zoster, C., Cartlidge, J. & Cliff, D. (2011). Studies on Interactions between Human Traders and Algorithmic Trading Systems. U.K. Government Foresight Project
8. Easley, D., Lopez de Prado, M. & O'Hara, M. (2012). The volume clock: Insights into the high-frequency paradigm. *Journal of Portfolio Management* 39, 19-29.
9. Easley, David and Jon Kleinberg (2010), *Networks, Crowds, and Markets: Reasoning about a Highly Connected World*, Cambridge University Press.
10. G.W. Evans and S. Honkapohja. (2001). *Learning and Expectations in Macroeconomics* Princeton University Press
11. Goetzmann, William N. and K. Geert Rouwenhorst (2005) *The origins of value: The financial innovations that created modern capital markets.*

Studying the theoretical literature of behavioral finance in accounting and financial markets

Saeed Hooshmand¹
Eshrat Nezampour²

Date of Receipt: 2022/12/26 Date of Issue: 2023/02/14

Abstract

Behavioral finance is the study of how people interpret information to make informed investment decisions. In other words, behavioral finance seeks to influence psychological processes in decision making. In addition, behavioral finance can be considered a paradigm according to which financial markets are studied using models. Behavioral accounting issues arise in the dimensions of standard design, preparation of financial statements and auditing. Compilers of standards publish standards under the influence of human factors, and finally, auditors who comment on financial statements basically act on the basis of professional judgments. Behavioral economics examines the psychological, cognitive, emotional, cultural, and social effects on the economic decisions of individuals, institutions, and institutions, and studies its consequences for securing profits and allocating resources. Also, behavioral economics shows how these decisions will differ from those based on classical economic theory. (Lin, 2012) The study of behavioral economics includes how to make decisions in the market and the mechanisms that cause people's general choice. In fact, behavioral economics does not prove the characteristics of the decision-maker and investor, and in contrast to its focus on unbalanced processes, actions are based on various factors with a limited degree of rationality, which may be people's behavioral aspects from different experiences and interactions at the level of their society. Learn diversity. Smoothing and organizing education and as a result the cumulative high level of knowledge skills in the society may affect the complexity and ambiguities in the country's economic system, especially with regard to the behavioral economics approach.

Keywords

Behavioral finance, behavioral accounting, financial market

---

1. Ph.D. student, Accounting department, Islamic Azad University of Bandar Abbas. (Saeed.hooshmand1368@gmail.com)
2. The faculty member at the Islamic Azad University of Jask. (Nezamporeshrat@gmail.com)